

“צריך מישוהו שיודע להסתדר עם אנשים, לא
כל אחד יכול”, העיד מרן שר התורה אודות נכדו
רבי אריה קניבסקי, יו”ר ארגון ‘ארחות יושר’ •
במשך שני עשורים עמד הנכד וניצח נאמנה במאור
בנים על מלאכת התיווך הקריטית בין רבבות
המידבקים על דלת הבית ברחוב רשב”ם לבין
זמנו היקר של הסבא קדישא • וגם: רגעי הקירבה
האישיים שלא יישכחו לעולם • שיחת כרידה

סבא מעזלם לא סירב להכניס יהודי שממתין מחוץ לבית”

המשמשים בקודש, ברק א' << מנדי כץ עם נכדו נאמן ביתו הרב אריה קניבסקי

מנדי כץ

צילומים: פלאש 90, שוקי לרר, דוד זר

ו"ר אחד מארגוני החסד הגדולים ביותר בארץ, נכנס אל מרן שר התורה זצ"ל ונפשו בשאלו. הארגון נמצא בקשיים רבים, המצב הכספי לא מאפשר את עשיית החסדים החשובים והכרחיים, ולכן הוא מעז לבקש, שהנכד של מרן, רבי אריה, יבוא איתו לחו"ל למסע התרמה. אין ספק שאם רבי אריה יגיע במיוחד, הלבבות יפתחו ועמם גם הארנקים. האם מרן מאשר לאריה לנסוע איתו לאמריקה? שאל.

נענה מרן זכר צדיק לברכה: "אבל מי יישאר פה לעזור לי?".

נביא משיחו, ענה רבי אריה. אבל הסבא הגדול התעקש: "צריך משהו שיוודע להסתדר עם אנשים, לא כל אחד יכול!".

חזו מאן גברא רבה דמסהיד עליה. ראו מי מעיד על הנכד הקרוב, ששימש בקודש באמונה, בשקט, במאור פנים, למעלה מעשרים שנה.

ר' אריה (40) בנו של הכן הגדול הגאון רבי אברהם ישעיה קניבסקי. הוא למד בישיבה לצעירים 'קהילות יעקב' בראשות דודו הגאון רבי שרגא שטיינמן. משם המשיך לשיבת פוניבז' ולכולל ברסלב.

הוא ראה ושמע את כל דרכיו והנהגותיו של הסבא הגדול. כעת בתוך ימי האבל נענה לפתוח את סגור לבו.

במשך עשרות שנים ישב רבי אריה בצומת הדרכים בין הציבור העצום שחפץ לשמוע, לשאול, להתברך ולהתייעץ בקודש הקודשים לבין סבו הענק שראש מגיע השמימה. הוא שהסביר והפשיט את המושגים המתחדשים בכל יום לסבא המופרש מהבלי העולם הזה. הוא שמע את הצרות הרבות לפני שהגיעו אל חדרו של מרן.

מרן עצמו הכיר לו טובה על כל אלה. בתיעוד שהגיע לידיו נראה מרן שר התורה דואג לאתרוג עבור נכדו האהוב רבי אריה באומרו "הוא אדם חשוב, מגיע לו".

לימים הקים רבי אריה בהוראת הסב הגדול ארגון להפצת תורה ומוסר 'אתרוות יוש' לע"נ הסבתא הרבנית בת שבע אסתר ע"ה, בתו של מרן מוסק דודו הגר"ש אלישיב זצוק"ל.

סאמך ביתו. רבי אריה קניבסקי עם זקנו שר התורה

מאז נפתח הארגון, הוקמו אלפי שיעורי תורה ומוסר לצד פעילות ענפה של גמילות חסדים שבודאי תמשיך ביתר שאת לעילוי נשמת הסב הגדול.

ילדות: מבחן לנכד

מהו הזיכרון הראשון שלך ממרן זצוק"ל? בתור ילד בן 6, אני מתפלל איתו מעריב כמעט כל ערב. בסוף התפילה סבא לוקח פתק קטן וכותב "ארי התפלל יפה". ובברכת כהנים בתפילת שבת בבוקר סבא מכסה את הפנים שלי עם הטלית שלו.

היית שם כל יום?
כבר מילדות הייתי אצלו שעות רבות מדי יום. הוריי גרו ברחוב הסמוך, והבית של סבא הפך לבית השני שלי. כשיום אחד לא באתי, סבא שאל למחרת: איפה היית? וכשבאתי בצעריים, סבא היה שואל 'מה למדתם' ומתחיל לבחון אותי.

מפחיד.
מאוד. השאלות היו נראות לי קשות מדי, גם הייתי לחוץ מהסיטואציה ובדרך-כלל לא הצלחתי לענות. וסבא היה מרגיע: 'לא נורא, אם תחזור על זה כמה פעמים, אתה תצליח לענות על השאלות'.
איך היה היחס שלו לנכדים? הוא הכיר את כולם?

הוא היה מאוד דואג, אכפתי ומשפחתי. הוא היה מתעניין בכל נכד ונין. יש תמונה מפורסמת בה הוא רוכס כפתור עליון לבן שלי. ברור שבהמשך

כשרבו הצאצאים בלי עין הרע, הוא לא הכיר את כל הנכדים בשמותיהם. היה כל כולו שקוע בלימוד התורה, לא היה לו את הזמן לזה.

הוא היה מתעניין בעיקר בלימוד של הנכדים, מה לומדים, והאם אנחנו מבינים בשיעור מה שלומדים. היה אומר: תלמדו הרבה, תחשבו הרבה. כשנכד היה מגיע לפרקו (אצל מרן הגר"ח זמן הנישואין היה למעשה 'בן 18 לחופה' - מ. כ.), סבא היה פונה להורים ושואל: מה קורה, למה לא מתחתנים. והוא התעניין בשידוכים.

הכל אצלו היה סביב רוחניות. ישנים ואוכלים לא כי רוצים לישון ולאכול, כי צריכים לעשות זאת למען לימוד התורה והחסד.

בשנים האחרונות הייתי איתו כל יום בארוחת צהריים. הכן שלי, ילד צעיר, הסתכל עליו. הרב אמר: הוא בטח רוצה לאכול, העביר אליו את הצלחת ואמר לו: תאכל, ותוך כדי לימד אותו מה מברכים על כל מאכל ואת סדר הברכות. אמר לו: תברך בקול, ואני אענה אמן.

איך היו נראים החגים במחיצת הסבא?

כל בן היה אוכל אצלו חג אחר. אנחנו זכינו לבוא לבילוי הסדר. כשהיה מגיע בהלל ל'בצאת ישראל במצרים', היה שר דביקות ופניו היו להבים. הרגשנו שהוא בעולם אחר. וכמוכן שפע חידושים. היה קורא את ההגדה, עוצר ואומר חידוש קיצר שהתחדש לו במהלך השנה.

איך היה מתנהל אצלו ליל הסדר?

בהתחלה היה מחלק בעצמו אגוזים לכל ילד. וביקש לשמוע מכל ילד וכל נכד 'מה נשתנה'.

ראינו את הכבוד הגדול שרחש לסבתא הרבנית ע"ה. הוא הקפיד להמתין עד שתסיים להגיש את האוכל בשולחן עורך ותאכל בעצמה, ורק אז המשיך ל'צפון'. אגב, גם בימי השגרה, מעולם לא זכור לי שאכל ארוחת צהריים בלעדי הרבנית.

כשהגענו ל'שפון חמתי', הרבנית הייתה פותחת את הדלת לאלוהיו הנביא. סבא היה אומר 'ברוך הבא'. פעם שאלתי אותו, הרב, אתה רואה את אלוהיו הנביא? הוא היה מחייך ולא עונה. זה היה מעמד אדיר. הרגשנו שהוא בעולמות עליונים.

סבא היה מחלק בעצמו בסבלנות לכל נכד את האגוזים. כמה פעמים הצעתי לחלק במקומו כדי לחסוך בזמן. אבל הוא לא הסכים. כך גם לא ויתר לשמוע כל ילד שואל 'מה נשתנה'. למרות שמדובר כאן בר' חיים קניבסקי והוא יכול לסיים את הסדר בחמש דקות ולחזור לתלמודו - משוש חייו, לא! סבא נהנה לקיים כל מצוה וכל מנהג בשלמות.

הוא לא הבין בכסף. מבחינתו, 10 שקל זה כמו 100 דולר. בארנק האישי שלו הוא שמר כסף כדי לחלק צדקה, או לשלם על אתרוג או על ספר

עמו. אחרי פטירת הסבתא, ניגשתי ושאלתי אותו מה אפשר לעשות לעילוי נשמתה: ברוך ה' יש היום הרבה חיזוקים, שיעורי תורה וארגוני חסד, אבל יש דבר אחד שאנשים פחות משקיעים בו – מוסר, וצריך לעשות את זה בצורה יותר נעימה כדי שיותר אנשים ילמדו.

לא פעם כשהגיעו אנשים שהכיר וביקשו ברכה שנפלו לעוני, היה מבקש ממני לדאוג להם ושאל למחרת האם כבר טיפלתי.

אתה זוכר בקשה שהפנה אליך ביחמתו?
כן. היה לו מאוד חשוב להחזיר בציבור את הלכות שמיטה. כל מי שבא בשנה לפני השמיטה וביקש ישועה, היה אומר לו: עוד מעט שביעית, תראה ישועה. והוא אכן הצליח בזה. בזכותו מאות אלפי אנשים לומדים ויודעים הלכות שמיטה. נושא נוסף שהיה בנפשו – האיסור להשתמש בשבת בחשמל של חברת החשמל. גם בזה הוא חולל מהפכת ענק.

סדר יום:

קביעות וחריצות

עשירי עולם נכנסו באמצעות דבר יום ביומו אל הקודש פנימה. איך מרן זצ"ל התייחס אליהם?
כשספרתי לו שמגיע 'גביר גדול', הוא אמר לי: כל יהודי חשוב. הוא כיבד אותם במידה והם תומכים בישיבות ובכוללים, אבל תמזי התעקש איתם שהם צריכים לשבת וללמוד גם בעצמם. אחד מעשירי העולם היה צריך ישועה ברפואה. הרב אמר לו: תלמד כל יום. הוא אמר לו: קשה לי ללמוד. ושאל: האם אני יכול במקום זה לתת מיליון דולר לישיבות וילמדו בשבילי. הרב אמר לו: אתה יכול לתת אפילו שני מיליון, זה מצוין, אבל בלי ללמוד זה לא שווה כלום!
הוא היה אומר לכולם להקפיד לקבוע עתים

עשיר גדול מלוס אנג'לס, חשוך ילדים, קיבל ברכה מהרב. נולד לו בן באותה שנה והבטיח לתרום לכוללים שלושה מיליון דולר בתנאי שהרב יבוא לברית. אמר לו הרב: תיתי לאברכים כי צריך לתת לאברכים אבל אני לא יוצא מהארץ

והציבור, אבל ראינו את יראת הכבוד של סבא לרב אלישיב. הוא ישב לידו בהכנעה. היה מקשיב ביראת כבוד לכל מילה שיצאה מפיו.
מה היה היחס שלו לחינוך ילדים?

הוא היה מפציר בכולם להוות דוגמה אישית בכל אורחות החיים ולהקפיד ללמוד עם הילדים. כי אם תשכור מלמד טוב שילמד עם הבן שלך – זה חצי הצלחה, אבל אם תלמד בעצמך עם הבן שלך – הבן שלך מרוויח גם דוגמה אישית.
כיו"ד ארגון 'ארחות יושר' להנחלת ערכי המוסר, מה היה היחס של הסבא ללימוד מוסר?
סבא זכה לחבר את 'ארחות יושר' שהפך לאחד מספרי היסוד המוסריים שחוברו בעשרות השנים האחרונות. כשהיו מספרים לו על בעיות בחינוך הילדים, היה ממליץ ללמוד עם הילד מוסר כמה דקות בכל יום.

איזה ספר מוסר היה ממליץ לשואלים ללמוד?
הרבה שאלו, הוא אמר שילמדו את הספרים הידועים. כמו 'מסילת ישרים' ו'ארחות צדיקים'.
עד כמה היה מעורב בארגון 'ארחות יושר'?
היה מעורב בכל דבר וחכל נעשה בהתייעצות

חמימות משפחתית. רוכס כפתור לינו

אמר כלום. קרא לי והפריד בעצמו את הציציות. הכל בנעימות.

היחס שלו לרבנית, דבר נשגב.

הוא כיבד אותה מאד. היא היתה יכולה להתפלל בבית הכנסת ולקבל אנשים והוא היה מחכה לה לארורות צהריים אפילו שעתיים, למרות שזמנו היה יקר מאד. כשניסיתי לשכנע אותו שיאכל בלעדיה, הוא הסביר: אם אני לא אחכה לה והיא לא תאכל איתי, היא לא תאכל. היא תמשיך לעשות מצוות ולעזור לאנשים.

אתה זוכר את הקשר של מרן הרב קניבסקי עם חמיו מרן הרב אלישיב?

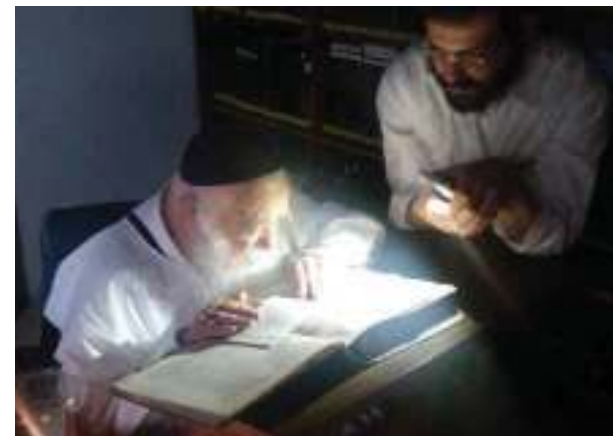
הערכה עצומה. סבא היה מכין במשך השנה שאלות בהלכה והיה ממם מורגש לקראת הביקור הקבוע בחול המועד אצל הרב אלישיב.
הם נהגו להיפגש לעתים קרובות?
לא נפגשו הרבה, כל אחד וענייני התורה

הרבנית: כבוד מלכים

הוא וגור בכס פעם, העיר לכם?

פעם היינו אצלו בשבת. אחד הילדים תופף על השולחן תוך כדי שירה, סבא הניח את שתי ידיו על ידו של הילד ולא אמר דבר. בשיר הבא המשיך הילד לתופף. סבא ליטף לו את היד שוב ולא אמר דבר. בסוף הסעודה כשכמעט כולם הלכו לדרכם, אמר לו סבא: אתה יודע שבשבת אסור לתופף על השולחן.

פעם הוא רצה להעיר לי שהציציות שלי מחוברות בטעות ואינן נראות ארבע כנפות. לא

אור התורה. ברגשים של הפסקת חשמל

ומיהודים מגולחים היה מבקש לגדל זקן. והסביר לי כך: אני לא מבין, אנשים באים לכאן עם צרות גדולות, הם צריכים להקריב לקב"ה משהו בשביל הישועה הפרטית שלהם. הוא לא היה מסוגל להבין את העקשנות של אנשים לא לעשות דבר למען הישועה הפרטית שלהם.

הנסכת אליו אנשים מפורסמים מאד.

לא עניין אותו בכלל. לא שמות של גבירים, לא שמות של את"מים. מבחינתו, הוא הכיר אנשים לפי הספרים שהם כתבו. כש'מחבר' הראה לו ספר חדש שכתב, הוא היה זורז.

לפעמים באמצע קבלת הקהל, היה קולט אדם בקצה החדר מחזיק ספר חדש. הוא היה אומר: אריה, מה זה הספר הזה. הייתי מכניס את האדם אליו, הפנים שלו היו זורחות, היה פותח את הספר, ונהנה. זו הייתה ה'סוכריה' שלו בקבלת קהל. תלמיד חכם שהביא ספר חדש.

לא הייתה בו העריכה כלל וכלל לעושר כלכלי.

נקודה מעניינת שראינו: הוא החזיק בעצמו ארנק מסודר והשתמש בו לא פעם בקבלת הקהל.

הוא לא הבין בכסף. מבחינתו, ש10 שקל זה כמו 100 דולר. בארנק הוא שמר כסף כדי לחלק צדקה, או לשלם על אתרוג או על ספר. אבל הסכומים ששילם, היו מנותקים לגמרי מהמציאות.

היה לו סדר יום קבוע?

סבא היה מאד מסודר. ארוחות מסודרות עם מאכלים קבועים. הוא לא היה ישן הרבה. לפעמים בצהריים הלך לישון וביקש ממני: תעיר אותי עוד עשרים דקות. כשהייתי מעיר אותו, היה קופץ, לא מהרהר אפילו לרגע. אומר: 'צריך לקום' ובאותה שניה היה נעמד.

היתה לו חריצות מופלאה. ברוב הפעמים היה קם לפני הזמן שהיה צריך לקום. כשניסיתי לשכנע שיחזור לישון, אומר: חבל הזמן, צריך ללמוד. יש 'חובות'.

מה היתה דעתו על סגולות?

הסגולות שלו היו לימוד התורה. בזמירות השבת היה שר, אבל לא האריך. רק לימוד תורה, זה מה שמעניין אותו. מה שצריך לעשות – עושים. כל בוקר היה מקפיד לבקר את אחותו האלמנה הרבנית ברום, כי זה מה שצריך לעשות, לא כי יש לו זמן מיותר. הכל לפי ההלכה. היה

הוא היה מבקש מהפונים לקבוע עתים לתורה ומיהודים מגולחים הפציר לגדל זקן. ואמר: 'אנשים באים לכאן עם צרות גדולות, הם צריכים להקריב לקב"ה דבר קטן למען הישועה הפרטית שלהם'

מכניס את כל הכזית מרור של החזון איש לתוך הפה בבת אחת, כששאר הסועדים כמעט נחנקים... היה קוטף בעצמו את הסכר, הכל בדקדוק ההלכה, כי זה מה שצריך לעשות.

שר התורה היה אדם שמח?

מאד. היתה לו שמחת חיים בלתי רגילה. תמיד חיך, תמיד השיב לשואלים בחיך. הרב הוריד את המתח בעולם. אנשים חיים תקשורת, קוראים על המתרחש בעולם ונמצאים במתח מתמיד. הוא לא נבהל מכלום. מבחינתו, תתפלל, תלמד, הכל יהיה בסדר.

רבים שאלו אותו: מתי המשיח מגיע? והוא השיב ברוגע: כשהוא יגיע, יודיעו לך... מה הפשט? הפשט הוא: מה השאלות האלה, תתרכז מה צריך לעשות עכשיו, תלמד, תעשה מצוות, תתפלל שיבוא המשיח, מה אתה מחשב חשבונות.

קבלת קהל: ציזואה מהסטייפלער

לפעמים הוא אמר לשואלים 'ברוך שפטרנו'.

מרון זצ"ל ממש סבל בכל רגע של קבלת קהל?

הרב קיבל אנשים, כי זאת מצוה לעזור ולשמוח אנשים. אבל אין זה סוד שיזמן היה יקר לו מכל דבר, וכאב לו על הזמן ש'מתבזבז'.

אז למה הוא קיבל קהל?

רבים שאלו אותו: מתי המשיח מגיע? והוא השיב ברוגע: 'כשהוא יגיע, יודיעו לך...' 'כלומר, מה השאלות האלה, תתרכז במה שצריך לעשות, תלמד, תעשה מצוות, תתפלל שיבוא המשיח, מה אתה מחשב חשבונות?'

סבא אמר לי פעם שאביו הסטייפלער אמר לו: 'אנחנו לא יודעים בזכות מה אנחנו חיים, לכן חשוב לעשות חסד ולעזור לאנשים'. לפעמים סגרתי את הדלת, והוא שאל: זהו, כולם הלכו?

אמרתי לו: אין ברירה, שעת קבלת הקהל הסתיימה, הוא אמר לי: אם יש מישהו בחוץ, תכניס. זה חסד!

ובכל זאת, ההמונים שהידפקו על הבית הגדול ברחוב רשב"ם, הבחינו בן לא פעם 'קרקע' בין הצורך לאפשר לסבא הגדול לחזור לתלמודו מול יהודים שבאו מקצה העולם ומתחננים להיכנס

לברכה לישועה. דילמה קשה ביותר.

ברמה הטכנית השתדלנו לווסת את קבלת הקהל ולא להזמין יותר מדי אנשים לאותו יום, כדי למנוע מצבים כאלו. אבל היו מקרים דחופים שלא הותירו ברירה, גם מחוץ לשעות קבלת הקהל. הייתי אומר לו: סבא, עומד פה בחוץ בן אדם ובוכה. הוא צריך ישועה. הוא אף פעם לא אמר לא! למרות שזה הפריע לו בלימוד, אבל הוא הקפיד על החסד הזה!

מעולם לא אמר לך: 'אני לא יכול עכשיו, אני באמצע הלימוד, תניד לו שיבוא פעם אחרת'! לא! מעולם לא אמר לי: אל תכניס! מה שכן, לפעמים אנשים נכנסו, הרב היה מסמן שימתינו כדי שיספיק לסיים את הסוגייה, ואז היה מתפנה לשוחח עם השואל.

מרון מעולם לא יצא את גבולות הארץ. נסיעתו

ליהדות התפוצות בוודאי היתה עושה רושם כביר ומסייעת למוסדות התורה בסכומים עצומים.

הוא הקפיד לא לצאת מהארץ, כדעת דודו החזון איש.

הציעו לו לטוס לחו"ל?

מה השאלה. היו לו הרבה הצעות, אך הוא מעולם לא הסכים לצאת מהארץ. עשיר גדול מלוס אנג'לס, היה חשוק ילדים במשך שנים ארוכות. הרב ביקר אותו שיזכה לחבוק בן ובאותה שנה נולד בן. הוא הבטיח לתרום שלושה מיליון דולר בתנאי שהרב יבוא הלוך-חזור לסנדקאות בלוס אנג'לס. אמר לו הרב: אני לא יוצא בשום פנים ואופן לחוץ לארץ. אמר ה'גביר': חבל, אני

אתן הרבה צדקה לאברכים בזכות הנסיעה. אמר לו הרב: תיתן לאברכים כי צריך לתת לאברכים אבל אני לא יוצא מהארץ.

ביחס לציאות מחוץ לעיר, היה יוצא לכל הארץ.

רק עבור סנדקאות. זו הייתה מצוה חביבה עליו במיוחד. רק עבור זה הוא היה נוסע לכל הארץ, אבל סתם כך לא יצא מהעיר. הגאון אומר שזוכים לעשירות בשכר סנדקאות. שאלו פעם את הגאון: יש הרבה אנשים שלא התעשרו מסנדקאות. אמר להם הגאון: עשירות זה לא בכסף. עשירות בתורה, בחיבור ספרים. בשביל זה הוא היה נוסע לכל הארץ.

איך היה הקשר שלו עם מרון ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין?

הוא הכיר אותו טוב כי למדו יחד בישיבת לומז'ה. הוא כיבד אותו מאד-מאד. תמיד היה מספר בערגה שזוכר אותו יושב ולומד בלומז'ה עם אחיו ר' יעקב.

יתמזות: הלם אישי וציבורי

כבה אורו של עולם. מה ההרגשה האישית

שלך?

הלם! חיסרון. בור גדול. בור עצום. עוד לא עיכלתי, יזמן קטן לעכל דבר כזה.

קיימת בכנס נחמה שבוודאי הסבא יושב במקום שכולו טוב, מקום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה?

בטוח שטוב לו שם למעלה, אבל לנו לא טוב. אני חושב גם על החיים שלי ברמה האישית.

לחתייץ אותו על כל צעד, לקבל את ברכתו על כל שעל. זה דבר עצום. לא משהו שאפשר להסביר במילים. נפער בור ענק בנשמה. אוי, מי יתן לנו תמורתו.

שמחה של מצווה. מבית בלורב נבואה במיוחד

ארבעה דורות. מן הגר"ח עם בנו הגר"א, נכדו רבי אריה וינו ביהינסו למצוות